מהדורה למורה – יחידה: הסיפור העממי

7 יצירות · ספרות לכיתה ז׳ – מסע ביצירות · גרסת רגיל

במהדורה זו: מפתח תשובות לכל התרגילים, הצעות לתשובות פתוחות ומחוון קצר. בדפי התלמיד: שם/כיתה/תאריך, חלק א׳ (הבנה), חלק ב׳, חלק ג׳ (כתיבה) וכרטיס יציאה לגזירה.

תשובות – חלק א׳ – הבנה

תרגיל 1: 1–**ב** (השולטן) · 2–**ב** (אלף לירות) · 3–**ג** (שלושים) · 4–**ג** (הזאב) · 5–**ב** (משל קצר) · 6–**ב** (אליהו הנביא) · 7–**ב** (אלכסנדריה)

תרגיל 2: 1–**ב** · 2–**ג** · 3–**א**

תשובות – חלק ב׳ – מושגים וכלים ספרותיים

תרגיל 3: תשובות פתוחות: לבדוק התאמה ונימוק מן היצירות.

תרגיל 4: השייח' הפיקח מוציא לאור משפט – השייח' איברהים אבו ראזי – חכם וצודק – מבנה הסיפור העממי; גראם פחות גראם יותר – העני – תמים ואופטימי – מבנה הסיפור העממי

תשובות – חלק ג׳ – חשיבה וכתיבה

תרגיל 5: מחוון: השוואה בשני צדדים לפחות (4), ראיות מהיצירות (3), מסקנה מנומקת (3).

תרגיל 6: מחוון משימת הסיכום: מבנה הסיפור העממי: פתיחה, בעיה, חזרה משולשת, סיום (30); דמויות שטוחות וניגודים ברורים (20); מקוריות ופתרון חכם לבעיה (20); פסקת ההסבר והקשר ליצירות היחידה (15); לשון, פיסוק וכתיבה בהירה (15)

כרטיס יציאה

תשובות אישיות. תשובה מלאה: עונה על השאלה, נשענת על פרט מן היצירה, כתובה במשפטים שלמים ובסדר הגיוני.

• מאפייני הסוגה: מבנה הסיפור העממי: פתיחה קבועה (היה היו, באחת הארצות), דמויות שטוחות, ניגודים, חזרות משולשות, מבחן או בעיה, סוף טוב או מוסר השכל · זמן ומקום כלליים: לא נאמר בדיוק מתי ואיפה · דמויות שטוחות שמייצגות תכונה אחת: עשיר קמצן, עני תמים, מלך, חכם · ניגודים חדים: עשיר–עני, חכם–טיפש, אמת–שקר · חזרות, ובמיוחד חזרה משולשת: שלושה ניסיונות, שלוש שאלות, שלושה מפגשים · מבחן, חידה או בעיה שהגיבור צריך לפתור, ובסוף – מוסר השכל

שם: _____ **כיתה:** _____ **תאריך:** _____

יחידה: הסיפור העממי

7 יצירות · ספרות לכיתה ז׳ – מסע ביצירות

תזכורת קצרה: השאלה הגדולה: מה יכולים סיפורים פשוטים שעברו מפה לאוזן במשך דורות ללמד אותנו על חוכמה, צדק ומזל? — סיפור עם הוא סיפור שנולד בעל פה: אנשים סיפרו אותו זה לזה בשוק, ליד האש ובערבי חורף, וכל מספר הוסיף או שינה מעט. לכן אין לו מחבר אחד, ויש לו גרסאות רבות בעמים שונים. בצד סיפורי העם יש גם סיפורי עם אמנותיים – סופרים ידועים שכתבו סיפור בסגנון העממי. ביחידה נכיר שופטים פיקחים, עניים שמחפשים מזל, עלמה חכמה ונוסע שמחפש אושר.

חלק א׳ – הבנה

1 הקיפו את התשובה הנכונה. בסוגריים – שם היצירה.

1. (השייח' הפיקח מוציא לאור משפט) מי ביקש מהשייח' לשפוט?
○ א. הסוחר ○ ב. השולטן ○ ג. השכנים ○ ד. המשטרה
2. (גראם פחות גראם יותר) כמה כסף לווה העני?
○ א. מאה לירות ○ ב. אלף לירות ○ ג. עשרת אלפים ○ ד. חמישים לירות
3. (העלמה החכמה והמלך) כמה ביצים שלח המלך?
○ א. שלוש ○ ב. עשר ○ ג. שלושים ○ ד. מאה
4. (מסע העני שחיפש את מזלו) את מי פגש העני ראשון?
○ א. האיכר ○ ב. המפקד ○ ג. הזאב ○ ד. הנערה
5. (האיש המאושר ביותר בעולם) איזה סוג סיפור זה?
○ א. רומן ○ ב. משל קצר ○ ג. בלדה ○ ד. מחזה
6. (הפיקדון) מי היה הצייד באמת?
○ א. מלך ○ ב. אליהו הנביא ○ ג. שכן ○ ד. סוחר
7. (שלוש הטבעות) מאיזו עיר היה מלכיצדק?
○ א. בגדד ○ ב. אלכסנדריה ○ ג. ונציה ○ ד. דמשק

2 התאימו כל יצירה ליוצר/ת שלה.

#	יצירה	האות		יוצר/ת
1	השייח' הפיקח מוציא לאור משפט		א	ג'ובני בוקצ'ו
2	הפיקדון		ב	סיפור עם
3	שלוש הטבעות		ג	יצחק לייב פרץ

חלק ב' – מושגים וכלים ספרותיים

3 לכל מאפיין של הסוגה – כתבו דוגמה מיצירה שלמדנו ביחידה.

מאפיין	דוגמה מיצירה ביחידה (שם היצירה + פרט)
מבנה הסיפור העממי: פתיחה קבועה (היה היו, באחת הארצות), דמויות שטוחות, ניגודים, חזרות משולשות, מבחן או בעיה, סוף טוב או מוסר השכל	
זמן ומקום כלליים: לא נאמר בדיוק מתי ואיפה	
דמויות שטוחות שמייצגות תכונה אחת: עשיר קמצן, עני תמים, מלך, חכם	
ניגודים חדים: עשיר–עני, חכם–טיפש, אמת–שקר	
חזרות, ובמיוחד חזרה משולשת: שלושה ניסיונות, שלוש שאלות, שלושה מפגשים	

4 השוואה – "שופטים פיקחים": השלימו את הטבלה.

יצירה	דמות מרכזית ותכונה	כלי ספרותי בולט
השייח' הפיקח מוציא לאור משפט		
גראם פחות גראם יותר		

חלק ג' – חשיבה וכתיבה

5 משימת השוואה

בשני הסיפורים בעיה משפטית נפתרת בתחבולה חכמה ולא בכוח. השוו: מי פותר את הבעיה, איזו תחבולה משמשת אותו, ומה מלמד כל סיפור על צדק. איזה פתרון לדעתכם מבריק יותר ולמה?

6 כתבו את התכנון: אילו יצירות בחרתם, מה הרגע המרכזי בכל אחת, ואיזה כלי ספרותי תנתחו.

תכנון משימת הסיכום: כתבו סיפור עם מקורי משלכם (עמוד וחצי לפחות). הסיפור צריך לכלול פתיחה עממית, לפחות שתי דמויות שטוחות מנוגדות, חזרה משולשת, בעיה או מבחן שהגיבור או הגיבורה פותרים בחוכמה, וסיום עם מוסר השכל. לאחר מכן כתבו פסקת הסבר קצרה: אילו מאפיינים של סיפור העם שילבתם ואיפה, ולאיזה סיפור מהיחידה הסיפור שלכם דומה.

כרטיס יציאה

יחידה: הסיפור העממי · שם: _____

1. ציינו שני מאפיינים של סיפור עם שמצאתם היום בסיפור שקראנו.

2. איזו דמות חכמה מהיחידה הייתם רוצים לפגוש, ולמה?

3. השלימו: מזל טוב הוא בעיניי...